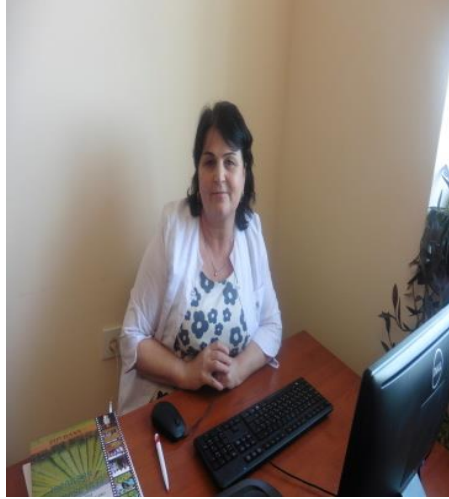

Yemlərin texnologiyası və zootexniki qiymətləndirilməsi laboratoriyası

Laboratoriya müdiri: a.e.ü.f.d. Abbasquliyeva Sevil Güləş qızı

Abbasquliyeva Sevil Güləş qızı 27.01.1964-cü ildə anadan olmuşdur. 1983-1989-cu illərdə S.Ağamalıoğlu adına “Şərəf nişanı” ordenli Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunun meyvə-tərəvəzçilik və üzümçülük fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir, sonra təyinatla həmin institutun “Entomologiya və ipəkçilik” kafedrasına tədqiqatçı-stajor vəzifəsinə təyin edilmişdir. 1989-cu ildə “Bitkilərin ziyanvericilərdən və xəstəliklərdən mühafizəsi” üzrə əyani aspiranturaya daxil olmuşdur. 1995-ci ildə aspiranturayı bitirmişdir. 1999-2000-ci illərdə Bakı Pedoqoji İnstitutunun Kadrların ixtisasartırma və yenidən hazırlanma kursunda “kimya və biologiya” ixtisasına yiyələnmişdir. 2012-ci ildə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Yemçilik, Çəmənçilik və Otlar İnstitutunun “Yemlərin zootexniki qiymətləndirilməsi və kütləvi analizlər” laboratoriyasında böyük elmi işçi, sonra laboratoriya müdiri vəzifəsinə təyin olunmuşdur. “Lənkəran-Astara bölgəsi şəraitində qabaqçiçəklilər fəsiləsi bitkilərinin xəstəliklərinin növ tərkibi və onlara qarşı mübarizənin bioloji cəhətdən əsaslandırılması” mövzusunda dissertasiya işi müdafiə etmiş, aqrar elmləri üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

Email: sevil.abbasquliyeva@mail.ru

Laboratoriyanın elmi əməkdaşları:

Adıgözəlov Əbdürrəhman Mehdi oğlu –a.e.ü.f.d., aparıcı elmi işçi
Useynova Nərgiz Selcuk – böyük elmi işçi
Əliyeva Stella Cabbar qızı - böyük elmi işçi
Hətəmov Xalid Rüstəm oğlu- kiçik elmi işçi
Qədimova Aytən Baxış qızı – elmi işçi

Laboratoriyanın fəaliyyət istiqamətləri:

Laboratoriya Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Yemçilik, Çəmənçilik və Otlarlaq Institutunun nəzdində 1969-cu ildən etibarən müxtəlif adlarda fəaliyyət göstərmişdir: Yemlərin hazırlanma texnologiyası laboratoriyası, Yemlərin zootexniki qiymətləndirilməsi laboratoriyası, Kütləvi analizlər laboratoriyası. Müəyyən müddətdən sonra laboratoriyaların birləşdirilməsi zərurəti meydana çıxmış və iki laboratoriya birləşdirilərək “Yemlərin zootexniki qiymətləndirilməsi və kütləvi analizlər” laboratoriyası adı almışdır.

Respublika NR-nin 2015-ci il tarixli 109 nömrəli qərarına əsasən 05.01.2016-ci ildə “Yemlərin texnologiyası” və Yemlərin zootexniki qiymətləndirilməsi və kütləvi analizlər laboratoriyası”, “Yemlərin texnologiyası və zootexniki qiymətləndirilməsi laboratoriyası”adı altında birləşdirildi. Hal-hazırda laboratoriya bu adla fəaliyyətini davam etdirir.

Yarandığı dövrdən etibarən laboratoriyada aşağıdakı işlər həyata keçirilib:

-Yemlərin kimyəvi tərkibinin, qidalılığı və həzmə gediciyyətinin öyrənilməsi üzrə aparılmış tədqiqatlar əsasında k/t heyvanları üçün mübadilə enerjisinə görə yemlərin enerji qidalılığının işlənilib hazırlanması;

-İri buynuzlu heyvanların yemləndirilməsində amarant bitkisindən istifadə edilməsi və məhsuldarlığa təsirinin öyrənilməsi;

-İri buynuzlu heyvanların yemləndirilməsində səmərəli reseptlərin işlənməsi;

-Respublikada istifadə edilən yem bitkilərinin keyfiyyət göstəricilərinin və ümumi qidalılıq dəyərinin öyrənilməsi və tətbiqi.

Hazırda laboratoriyamızda iki mövzu üzrə işlər aparılır:

-Respublikada mövcud yemlərin keyfiyyət göstəricilərinin öyrənilməsi və tətbiqi (yemlərin kimyəvi tərkibi).

-Amarant bitkisindən və dənindən kənd təsərrüfatı heyvanları və quşları üçün yem rasionunun hazırlanma texnologiyası.

Bu müddət ərzində laboratoriya əməkdaşlarının fəaliyyəti nəticəsində müxtəlif mövzuları əhatə edən 25 - dən artıq təklif verilmişdir ki, bunların da əksəriyyəti geniş istehsalat şəraitində tətbiq edilmişdir. Bunlardan aşağıdakıları göstərmək olar:

-*Senajın hazırlanma texnologiyası və istifadəsi*. Bu məsələ Respublikada ilk dəfə “Yemlərin hazırlanma texnologiyası laboratoriyası”nın rəhbəri Nuru Dibiroy

tərəfindən öyrənilmişdir. Təklif keçmiş MK-nın müvafiq sərəncamlarına əsasən 1972 – ci ildən Respublikanın bütün təsərrüfatlarında (kalxoz və sovxozlarında) tətbiq olunması qərara alınmış və konservləşdirilmiş yemlərin 40-50% təşkil etmişdir.

-Neft mənşəli zülal-vitamin konsentratının quşçuluda tətbiqi. Bu təklif 1972-ci ildən A.Adıgözəlovun təşəbbüsü ilə Respublikada ölkənin bütün quşçuluq təsərrüfatlarında tətbiq olunması planlaşdırılmışdır. Təklif respublikamızın Bakı quşçuluq fabrikində 100 min başdan artıq quşların yemləndirilməsində istifadə olunmuşdur.

-Heyvandarlıqda karbamidin tətbiqi. Bu məsələ respublikada ilk dəfə olaraq laboratoriya tərəfindən öyrənilmiş, heyvanların yem rasionunda və qarğıdalı bitkisinə kökdən kənar yemləmə formasında verilmişdir. Belə ki, MK-nın və Nazirlər Sovetinin müvafiq qərarlarına (1975-ci il) uyğun olaraq Respublikanın heyvandarlıqla məşğul olan təsərrüfatlarında hər il 1500 ton karbamiddən istifadə edilmişdir.

-Solomonajın hazırlanma texnologiyası və istifadə edilməsi. Professor Cabbar Səttarovun rəhbərliyi ilə sovetlər ölkəsində ilk dəfə olaraq Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Yemçilik, Çəmənçilik və Otlqlar Institutunun “Yemlərin texnologiyası” laboratoriyasının əməkdaşları tərəfindən öyrənilmişdir. Təklif nəinki, respublikamızın, həmçinin qonşu respublikaların təsərrüfatlarında geniş tətbiq edilmiş və hər il respublika üzrə 150-300 min ton həcmində solomonajın basdırılması və tətbiqi həyata keçirilmişdir.

Laboratoriya əməkdaşları tərəfindən ilk dəfə olaraq Respublikada professor Cabbar Səttarovun rəhbərliyi ilə yemlərin mikroelement və vitamin tərkibi öyrənilmişdir. Bunun üçün respublikanın 1 təbii-iqtisadi bölgəsini əhatə edən 58 rayonun 454 təsərrüfatından, həmçinin otlaq və biçənək sahələrindən 89 növdən olan 4529 yem nümunələri götürülmüş və tərkibində mikroelementlərin (mis, sink, manqan, kobalt, selen) və karotinin (vitamin A) miqdarı öyrənilmişdir.

Müəyyən edilmişdir ki, yemlərin tərkibində olan mikroelementlərin miqdarı heyvanların tələbatının yalnız 36-52 faizini ödəyir. Ümumiyyətlə yemlərin mikroelement tərkibinə görə respublika ərazisi 4 biokimyəvi əyalətə bölünmüşdür.

Birinci əyalət, yemlərdə misin az olması ilə səciyyələnir. İkinci əyalət yemlərin tərkibində sink elementinin həddindən az müşahidə edilməsi ilə, üçüncü əyalət manqan və selenin çatışmamazlığı ilə, nəhayət dördüncü əyalət isə kobalt elementinin çatışmamazlığı ilə fərqlənir.

Təklifin istehsalatda tətbiqi üçün Azərbaycan respublikası üzrə yemlərin mikroelement tərkibi, mikroelementlərin bitkiçilikdə və heyvandarlıqda tətbiqinə aid 75 səhifədən ibarət tövsiyə xarakterli kitabça dərc edilmiş, 58 rayon üzrə kartoqramlar hazırlanmış və bütün rayonlara, Aqrosənaye birliklərinə (keçmiş) təqdim edilmişdir.

Göstərilənlərdən əlavə laboratoriya əməkdaşları tərəfindən bir sıra digər məsələlər ətrafında elmi-tədqiqat işləri aparılmışdır. Bunlardan aşağıdakıları göstərmək olar.

- Heyvanların yemləndirilməsində soya dənindən istifadə edilməsi;
- Silosun hazırlanmasında kimyəvi konsentratlardan istifadə edilməsi;
- Bitki qarışıqlarından silosun hazırlanma texnologiyası;
- Heyvanların yemləndirilməsində zülal vitamin-mineral əlavələrdən istifadə edilməsi;
- Respublikanın dağ və dağətəyi bölgələrində xaşa bitkisindən yüksək keyfiyyətli otun hazırlanma texnologiyasının öyrənilməsi;
- Aran yonca sortunun yemlik keyfiyyəti və qidalılıq dəyəri (Şəki-Zaqatala bölgəsi timsalında)
- Mikroelementlərin yem bitkilərinin məhsuldarlığına və keyfiyyətinə təsirinin öyrənilməsi;
- Kompleks mikroelementlərin (mis, sink, manqan, kobalt, selen) camışların məhsuldarlığına təsiri, onların bu elementlərə olan tələbatının optimal normalarının öyrənilməsi;
- Naxçıvan Muxtar Respublikası şəraitində qoyunların selen elementinə olan tələbatı və onun məhsuldarlığa təsiri;
- Cavan iri buynuzlu heyvanların düzgün yemləndirilməsinin səmərəliliyi;
- Qoyunların mikroelementlərlə yemləndirilməsi və onların mikroelementlərə olan tələbatının optimal normalarının öyrənilməsi;
- Fermə təsərrüfatlarında istifadə olunan yemlərin keyfiyyət göstəriciləri və ümumi qidalılıq dəyərinə əsaslanaraq iri buynuzlu heyvanların ən səmərəli yem rasionları ilə yemləndirilməsi və istehsalata tətbiqi;
- İri buynuzlu heyvanlar üçün yüksək keyfiyyətli kombinə edilmiş silosun hazırlanma texnologiyasının işlənməsi;
- Üzüm cecəsi və üzüm darağından yüksək keyfiyyətli silosun hazırlanma texnologiyası.

Yuxarıda qeyd olunan məsələlər tam yekunlaşdıqdan sonra istehsalatda tətbiq üçün tövsiyələr hazırlanmış və lazımı təsərrüfatlara göndərilmişdir.

Göründüyü kimi yemlərin hazırlanma texnologiyası laboratoriyasının yarandığı gündən bu günə kimi onun əsas iş fəaliyyəti respublikada heyvandarlığın və yemçiliyin inkişaf etdirilməsinə həsr edilmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, işlənilmiş hazırlanmış məsələlərin istehsalatda tətbiqi üçün laboratoriya əməkdaşları dəfələrlə televizor, radio və mərkəzi qəzetlərdə çıxışlar etmiş, onlarla kitabca, buklet və tövsiyələr dərc etmişlər.

Laboratoriya əməkdaşları Ümumittifaq simpoziumlarda, respublika və rayonlar arası seminar və müşavirələrdə iştirak etmiş, məruzələrlə çıxışlar edərək Azərbaycan elmini layiqincə təmsil etmişlər.

Bütün bu nailiyyətlərə görə laboratoriyanın keçmiş rəhbəri, mərhum professor Cabbar Səttarovun əməyi hökumətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, “Xalqlar dostluğu ordeni”, bir sıra medallar və fəxri fərmanlarla təltif edilmiş, dəfələrlə yerli sovetə deputat seçilmişdir.